

หมู่บ้านเต่า อำเภอัญญาคีรี

นายกา เด็ชขุนทด

เมื่อไม่นานมานี้ผู้เขียนได้ไปเยี่ยมชมสวนเต่าเพ็ก ตำบลสวนหม่อน อำเภอัญญาคีรี จังหวัดขอนแก่น หรือนักท่องเที่ยวรู้จักกันในนามว่า **หมู่บ้านเต่า** หรือ **ดอนเจ้าคุณเต่า** หรือ **ศาลเจ้าปู่ฟ้าระวีม** ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศรู้จักกันดี ผู้เขียนได้มาเยี่ยมชมสวนเต่าแห่งนี้หลายครั้ง และทุกครั้งรู้สึกประทับใจในสิ่งที่ได้พบเห็น ภาพชีวิตที่พึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกันตามธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์ เป็นภาพที่น่าดูที่ผู้คนเห็นจนจินตนาการ แต่สิ่งที่ซ่อนอยู่ในภาพชีวิตเหล่านี้ คือ ความสมดุลของธรรมชาติ ความรัก ความเอื้อเฟื้อแก่สัตว์ (เต่า) ที่เป็นเพื่อนร่วมโลก และความศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อเจ้าคุณปู่ฟ้าระวีม ทำให้หลอมรวมใจของชาวบ้านเป็นหนึ่งเดียว เกิดเป็นการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาสวนเต่าเพ็กแห่งนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในทุกวันนี้ ทำไมแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้จึงมีผู้เรียกขานว่า **“หมู่บ้านเต่า”** ผู้เขียนขอเล่าความเป็นมาพอสังเขป ดังนี้

ความเป็นมา

สวนเต่าเพ็กเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตั้งอยู่ที่บ้านนอก หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 14 ตำบลสวนหม่อน อำเภอัญญาคีรี จังหวัดขอนแก่น สวนเต่าเพ็กในอดีตบริเวณนี้เป็นป่า มีเต่าเพ็กอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันมีเต่าอาศัยอยู่ทั้งสิ้นประมาณ 200 ตัวเศษ เรียกป่าบริเวณนี้ว่า ดอนเจ้าคุณเต่า มีศาลเจ้าคุณปู่ฟ้าระวีม ให้ชาวบ้านได้กราบไหว้บูชาจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาหมู่บ้านที่ตรงข้ามสวนป่า ได้อพยพเข้ามาสร้างบ้านเรือน บริเวณป่าที่เต่าอาศัยอยู่ ทุกวันเต่าชอบเดินออกหาอาหารกินตามหมู่บ้านและตามถนนในหมู่บ้านเป็นประจำ ชาวบ้านในแถบนั้นนับถือว่าเต่าเป็นลูกหลานของเจ้าคุณปู่ฟ้าระวีมจึงไม่มีใครทำอันตรายเต่าและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ทั้งเต่าและคนจนกลายเป็นวิถีชีวิตของชุมชนสวนหม่อน

ต่อมอภิศการบริหารส่วนตำบลสวนหม่อนเล็งเห็นว่า ณ คอนแห่งนี้สามารถจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ จึงได้ของบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นให้จัดสรรงบประมาณสำหรับสร้างสถานที่บริเวณที่เต่าเคยอาศัยอยู่ มีรั้วล้อมรอบเพื่อกันเต่าไม่ให้เดินออกไปตามถนนในหมู่บ้าน ด้วยกลัวว่าเต่าจะเป็นอันตราย ถูกรถเหยียบตาย และได้สร้างอาคารจำหน่ายสินค้า ตลอดจนผลิตภัณฑ์ประจำตำบลเพื่อเป็นที่จำหน่ายสินค้าประจำตำบลของหมู่บ้านและจำหน่ายอาหารเต่าให้นักท่องเที่ยวซื้อสำหรับนำไปเลี้ยงเต่าที่อาศัยอยู่ในสวนเพ็กแห่งนี้ ภายในบริเวณสวนเต่าจะมีสะพานทางเดินสำหรับนักท่องเที่ยวเดินชมเต่า และมีป้ายเขียนบอกประวัติความเป็นมาของสวนเต่าแห่งนี้ และมีป้ายกระดานให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเต่าเพ็ก ติดตั้งไว้เป็นระยะ ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาหาความรู้

การเที่ยวชมสวนเต่า

วันที่ผู้เขียนไปเที่ยวชมสวนเต่า ได้พบกับเจ้าหน้าที่ผู้ดูแล ซึ่งอยู่ด้านหน้าประตูทางเข้า-ออก เป็นชาวบ้านชื่อ นายประดิษฐ์ นามนันท และมีผู้นำเที่ยวตัวเล็กสองสามคนเป็นเด็กชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนบ้านกอกป่าคูวิทยาเป็นผู้พาเที่ยว จากการสอบถามผู้นำเที่ยวทั้งสองสามคนที่พาเที่ยวชมเต่า ทราบว่า เด็กเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการนำเที่ยวจากรุ่นพี่และครูที่โรงเรียน ซึ่งก่อนหน้านี้ประมาณปี พ.ศ. 2545 รุ่นพี่ได้เข้ารับการอบรมหลักสูตรผู้นำเที่ยวในชุมชน ซึ่งจัดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ท.ท.ท.) สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 3 เป็นหลักสูตรการอบรม 3 วัน มีผู้เข้าอบรมซึ่งเป็นเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา ประมาณ 30 คน มี

วิทยากรจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ท.ท.ท.) สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 3 มาอบรมให้ หลังจากการอบรมหลักสูตรผู้นำเที่ยวในชุมชน รุ่นพี่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำเที่ยวในชุมชนจนจบการศึกษา และก่อนที่จะจบการศึกษาได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับรุ่นน้อง โดยการอบรมรุ่นน้องให้เป็นผู้นำเที่ยวในชุมชนต่อไป รุ่นแล้วรุ่นเล่า จนถึงรุ่นปัจจุบัน

ความรู้ที่ได้รับจากผู้นำเที่ยววัยน้อย

ในการเดินชมสวนเต่า ตลอดระยะทางที่ผู้เขียนเดินไปในสวนเต่า ผู้นำเที่ยววัยน้อยจะเดินตามและเป็นผู้อธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับเต่าแก่ผู้เขียนตลอดเวลาด้วยความตั้งใจและสนใจเอาใจใส่เป็นอย่างมาก ทำให้ผู้เขียนได้รู้ว่า ลักษณะของเต่าตัวผู้จะมีลำตัวเรียวยาว ท้องเป็นร่อง ท้ายนูน กระดองหน้าเว้าเข้า มีหางยาวกว่าตัวเมีย

ส่วนลักษณะลำตัวของเต่าตัวเมียนั้น จะมีลำตัวอ้วน ท้องแบนเรียบ มีส่วนท้ายแบนราบ เต่าทั้งสองเพศไม่มีฟันแต่มีเหงือกที่แข็งแรง มีเสียงร้องคล้ายเสียงร้องของงูเห่า อาหารที่ชอบ ได้แก่ ขนุน และแตงไทย ซึ่งเป็นความรู้ใหม่ของผู้เขียนที่เข้าใจว่าเต่าชอบกินผักบุ้ง จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้นำเที่ยววัยน้อยซึ่งมีการศึกษาเพียงแค่ระดับประถมศึกษา ผู้เขียนมีความเห็นว่า ผู้นำเที่ยววัยน้อยมีสมรรถนะในการเป็นผู้ให้บริการที่ดี มีความสุภาพเรียบร้อย มีความรู้

ความสามารถในการอธิบายความรู้เกี่ยวกับเต่าที่เป็นความรู้พื้นฐานให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการฟังเพียงแค่ว่าความรู้พื้นฐานได้ดีพอสมควร แต่หากนักท่องเที่ยวคนใดต้องการความรู้ที่ลึกซึ้งกว่านั้น ก็สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากป้ายนิเทศที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสวนหม่อน ได้ติดไว้ในอาคารใกล้ห้องจำหน่ายของที่ระลึก

หลังจากนั้นผู้นำเที่ยววัยน้อยได้พาผู้เขียนไปศาลเจ้าคุณปู่ฟ้าระงิม เพื่อกราบไหว้ขอพรเจ้าคุณปู่ฟ้าระงิมและขอให้เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าผู้นำเที่ยววัยน้อยช่วยจุดธูปเทียนให้กับนักท่องเที่ยวทุกคนด้วยความสนใจเอาใจใส่ ยังคงได้รับการอบรมหลักสูตรจิตสำนึกในการให้บริการมาเป็นอย่างดี จนผู้เขียนอดไม่ได้ที่จะชมเด็กน้อยเหล่านี้

รายได้ของผู้นำเที่ยวน้อย

จากการสอบถามรายได้ที่ผู้นำเที่ยวน้อยได้รับในแต่ละวัน ทราบว่าผู้นำเที่ยวน้อยจะมีรายได้จากการนำนักท่องเที่ยวชมเต่าในวันหยุดราชการ วันละประมาณ 50-100 บาท หากเป็นฤดูกาลท่องเที่ยวในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน ซึ่งเป็นช่วงปิดภาคเรียน จะมีผู้มาท่องเที่ยวมากเป็นพิเศษ ก็จะมีรายได้วันละประมาณ 100-300 บาท ซึ่งรายได้ดังกล่าวได้จากการทิปของนักท่องเที่ยว พอได้เวลาสมควรผู้เขียนได้ให้รางวัลผู้นำเที่ยวน้อย พร้อมกล่าวคำอำลา ก่อนจะเดินทางกลับผู้นำเที่ยวน้อยจะกล่าวว่า **“สวัสดิ์ครับ โอกาสหน้ามาใหม่ะครับ ก่อนจะขับรถออกไปให้บีบแตรสามครั้งนะครับ”** ซึ่งคำพูดเหล่านี้ได้ถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาจากรุ่นพี่ ที่ได้รับมาจากการอบรมหลักสูตรผู้นำเที่ยวในชุมชน ซึ่งวิทยากรได้อบรมให้ผู้นำเที่ยวทุกคนพูดเป็นมาตรฐานเดียวกัน

บทสรุป

จากการที่ชาวบ้านกอก ได้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์เต่าให้คงอยู่กับชุมชน โดยได้พัฒนาสวนเต่าเพื่อกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และไม่เพียงแต่เท่านั้นชุมชนยังคงรักษามาตรฐานการบริการนักท่องเที่ยว โดยได้พัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้นำเที่ยวในชุมชนรุ่นแล้วรุ่นเล่า ตามมาตรฐานที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 3 ได้มาอบรมไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมสวนเต่าแห่งนี้อดไม่ได้ที่จะย้อนกลับไปเที่ยวอีกและแนะนำญาติสนิทมิตรสหายให้มาเที่ยวชมสวนเต่าแห่งนี้สักครั้งหนึ่งในชีวิต ทำให้สวนเต่ามีนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นมาเที่ยวชมอยู่ตลอดเวลา และชาวบ้านกอกรวมถึงผู้นำเที่ยวน้อยก็มีรายได้จากนักท่องเที่ยว ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยชาวบ้าน และเพื่อชาวบ้านโดยแท้

จากบทเรียนที่ผู้เขียนได้รับจากชุมชนแห่งนี้ ทำให้ผู้เขียนเล็งเห็นคุณค่าของชุมชนบ้านกอกที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้นำเที่ยวในชุมชน สมควรที่ชุมชนอื่นจะนำไปเป็นแบบอย่าง เพราะประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับในอนาคตมีคุณค่ามหาศาล ทั้งต่อตัวเด็กเองที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านชีววิทยาและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเต่า การพัฒนาศักยภาพด้านการเป็นผู้นำเที่ยวในชุมชน การได้รับการปลูกฝังด้านจิตบริการและจิตสาธารณะ และการพัฒนาสมรรถนะในด้านอื่น ๆ เมื่อเติบโตใหญ่ในภายภาคหน้าเด็กและเยาวชนเหล่านี้จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ที่สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชนตลอดไป อันเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนที่ชุมชนอื่นควรนำไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนของตน

แหล่งอ้างอิง

เกียรติศักดิ์ คำไชโย. สัมภาษณ์ 14 เม.ย. 2553.

ธนวัฒน์ คำไชโย. สัมภาษณ์ 14 เม.ย. 2553.

ประดิษฐ์ นามนนท์. สัมภาษณ์ 14 เม.ย. 2553.

พลาดร พุทธรอด. สัมภาษณ์ 14 เม.ย. 2553.